

VEGYI ANYAG HÍRLEVÉL

LEVEGŐ MUNKACSOPORT - MTVSZ, 2008. MÁJUS

Kérjük, támogassa munkánkat adója 1 százalékával!

Levegő Munkacsoport: 18226254-2-42, Magyar Természetvédők Szövetsége: 19014654-2-43

A KÖRNYEZETVÉDŐK GYŐZTEK AZ ÉGÉSGÁTLÓK ELLENI CSATÁBAN

Környezetvédő civil szervezeteknek sikerült elérnie, hogy a nemzetközi szabályozások változása ellenére se növekedjen a környezeti és egészségi kockázatot jelentő brómozott égésgátlók felhasználásának nagysága.

ELFOGADÁS ELŐTT A HIGANY KERESKEDELMI KORLÁTOZÁSA

Az Európai Unió már nem csak a higany felhasználását korlátozza, hanem környezeti kockázatot jelentő exportálását is mérsékelni fogja.

ALAPTALAN VOLT A GYÁRTÓK FÉLELME

Az Európai Bizottság legújabb hatástanulmánya szerint az EU új vegyi anyag szabályozása, a REACH, összességében kevéssé terheli meg a vegyipari szereplőket.

HIVATALOSAN IS VESZÉLYES ANYAG A BPA

Kanada hivatalosan is veszélyes anyaggá minősítette a műanyagipari adalékként (többek között cumisüvegekben) felhasznált biszfenol-A-t.

A PFOS IGEN KIS KONCENTRÁCIÓBAN IS MÓDOSÍTTJA AZ IMMUNRENDSZER MŰKÖDÉSÉT

Amerikai vizsgálatok szerint a vízlepergető, illetve tapadásgátló bevonatok kialakításához széles körben használt PFOS a korábban észlelnél lényegesen alacsonyabb koncentrációban is befolyásolja az immunrendszer működését.

MIT TEHETÜNK A MELLRÁK KIALAKULÁSÁNAK MEGELŐZÉSÉÉRT?

Európai civil szervezetek kiadványt készítettek a mellrák megelőzésének lehetőségeiről.

A KÖRNYEZETVÉDŐK GYŐZTEK AZ ÉGÉSGÁTLÓK ELLENI CSATÁBAN

A műszaki cikkekkel szemben előírt követelményeket tartalmazó nemzetközi standard (IEC 62368) elfogadása az egészségügyi és környezeti kockázatot jelentő égésgátló anyagok felhasználásának nagyságát kb. 500 ezer tonnával, mintegy kétszeresére növelte volna.

A ChemSec, vegyi anyagokkal foglalkozó svéd civil szervezet 45 környezet- és egészségvédő szervezet támogatásával elérte, hogy a Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság nemzeti bizottságainak többsége elvesse az új előírásokat. Bár üdvözlendő a döntés, a környezetvédő szervezetek felhívták arra is a figyelmet, hogy két újabb módosító javaslat szintén az égésgátlók felhasználásának növekedését eredményezné.

A ChemSec állásfoglalása az elvetett tervezetről (angol nyelven) [itt olvasható](#).

Részletes elemzés [itt olvasható](#) (angol nyelven) a tervezetről.

A szavazás eredménye [itt érhető el](#).

([ChemSec](#))

ELFOGADÁS ELŐTT A HIGANY KERESKEDELMI KORLÁTOZÁSA

A higany az egyik legismertebb és legveszélyesebb nehézfém. Leginkább az ideg- és az immunrendszert, valamint a szaporítószerveket károsítja és különösen a fejlődő szervezetre veszélyes. Bár a higany használatát számos országban, több területen is korlátozták, felhasználása nem csökkent jelentősen, hanem a fejlett világból a fejlődő országokba tevődött át. A higany használatát az Unióban már több jogszabály is korlátozza, de mivel az EU a világon a legnagyobb exportőr, indokolt az exporttilalom is. Ha életbe lép a rendelet, remélhetőleg csökkenni fog az anyag felhasználása az Unió kívül is. A higany a használata során bejuthat az élelmiszerekbe is, amelyek aztán az Unió piacán is megjelennek. Ezért az Európai Uniónak nemcsak globális felelőssége, hanem saját érdeke is a harmadik világ higanyszennyezésének csökkentése.

Közel másfél éve vitatkoznak az európai döntéshozók az Unió területén fellelhető, mintegy 12 ezer tonnányi higany sorsáról. A 2008 májusi tárgyaláson (egyeztetés a jogszabályról, melyen az Európai Parlament jelentéstevője, az Európai Bizottság tisztviselői valamint a Tagállamok nevében, jelen esetben a szlovén Elnökség vesz részt) kialakult kompromisszum alapján várhatóan 2011 márciusától fog a higany exporttilalma életbe lépni. Az Európai Parlament 2009-es tiltást javasolt, de azt a Tagországok kormányai nem fogadták el. Így félték, hogy még nagyon sok higany fog a harmadik világba kerülni a jogszabály életbe lépése előtt, és így az exportáló cégek a profit mellett a higany ártalmatlanításának költségét is megspórolnák. Sajnos várhatóan a Parlament azon javaslatát se fogják elfogadni, hogy az Európában már betiltott higanytermékek, valamint a higanyvegyületek exportját is korlátozzák. A jogszabály viszont, előírja, hogy pár éven belül a higanytermékekre és a higanyimportra is szülessen szabályozás.

A Parlament azért több sikert is elkönnyelhet: várhatóan a higany-kalomel és a higany-oxid is exporttilalom alá fog esni, ugyanis a higanyt igen olcsón kalomellé lehet alakítani, és a visszaalakítás költsége is minimális. E kitétel nélkül könnyen ki tudnának bújni a

fémhigany exportőrök a rendelet alól. A higany-oxid tilalma is a rendelet része lett, a Bizottság kimutatása szerint ugyanis higany-oxidot exportálnak Európából.

A tárolás kérdésében mind a Parlament, mind a tagországok nagyon megosztottak voltak. A spanyolok el szeretnék érni, hogy az európai higany végleges tároló helye a spanyolországi Almaden legyen, hisz ott található a világ egyik legnagyobb, évezredek óta működő higanybányája. Indoklásuk szerint a higany exporttilalommal tízezrek maradnak munka nélkül Almadenben, továbbá a helyieknél senkinek sincs több tapasztalata a higannyal. Németország a száraz sóbányáit javasolta a higany tárolásra, a svédek pedig a higany szilárd formává alakítását támogatták. A zöldek csak az ideiglenes tárolás tartották volna elfogadhatónak, míg nincs végleges, biztonságos megoldás a higany tárolására. Végül főként Hegyi Gyula árnyék-jelentéstevő javaslatára a Parlament azt kéri a Bizottságtól, hogy vizsgálja meg egy-két éven belül az Európában maradt higany biztonságos tárolásának lehetőségét. A higany végleges eltüntetését az érintett iparágaknak, alapvetően tehát a klóralkáli iparnak kell majd finanszírozni.

Remélhetőleg a képviselők és a tagországok is el fogják fogadni a kialakult kompromisszumot, és ezáltal a jogszabály jövőre életbe léphet. Amennyiben nem sikerül megállapodniuk, akkor egyeztető bizottság elé kerül a rendelet, és akár még egy évet is csúszhat az elfogadása.

(Simon Gergely)

ALAPTALAN VOLT A GYÁRTÓK FÉLELME

Az Európai Bizottság a környezetpolitika kutatásáért felelős intézete elkészítette legújabb jelentését az EU vegyi anyag szabályozásának (REACH) várható hatásairól. Eszerint a vegyipar szereplőinek többsége, beleértve az új tagállamok vállalatait is, könnyen teljesíthetik a rendelet előírásait. A szabályozás a vállalatok felelősségvállalásának bővítésével összességében várhatóan 50 milliárd euró megtakarítást hoz a következő 30 évben az EU lakosai számára.

A felmérés szerint a szabályozásnak a segédanyagok gyártásában érdekelt vállalatokra lesz a legnagyobb hatása, mivel ezek számos terméket állítanak elő kisebb mennyiségben. A kutatók részletesen elemezték Csehország, Lengyelország és Észtország vegyiparát terhelő hatásokat. Mivel a balti államban a legmagasabb a kis mennyiségben előállított termékek aránya, ezért itt jelentkezik arányaiban a legnagyobb teher.

A felmérés szerint az új tagállamok vegyipara jellemzően kisebb adóterheknek van kitéve, mint az EU15 esetén, és a legtöbb esetben a REACH alkalmazásának költségeit is eredményesen továbbháríthatják a vásárlók felé.

A tanulmány szerint a vegyipar egészét tekintve a REACH költséghatása elenyésző lesz. Számottevő veszteségek várhatóan csak a külső országokból importálókat fogják érinteni, hiszen a fogyasztók és a környezet védelme, valamint a versenyképesség érdekében ezen vállalatok által behozott olcsó anyagokat is be kell a REACH alapján vizsgálni.

(Environmental-Expert.com)

HIVATALOSAN IS VESZÉLYES ANYAG A BPA

A világon elsőként Kanada nyilvánította hivatalosan is veszélyes anyaggá a műanyagadalékként használt biszfenol-A-t (BPA), ezzel megtéve az első lépést a kibocsátás korlátozása érdekében.

Az ipari szereplőkkel és más érdekelt csoportok bevonásával készített kockázatbecslés most zajló, 60 napos társadalmi vitáján dől el, hogy betiltják-e a vegyület cumisüvegekben való felhasználását.

A kanadai kormányzat elkötelezett a csecsemők védelme érdekében, emiatt több korlátozást is bevezetnének a biszfenol-A jelenlétének csökkentése érdekében. A tervezetek között szerepel az érintett cumisüvegek betiltása, illetve az ipari szereplőkkel együttműködve alternatív élelmiszertároló és csomagoló anyagok kifejlesztésének ösztönzése.

A kanadai kutatási eredmények szerint a biszfenol-A kis mennyiségben is károsítja a halakat és más vízi élőlényeket. A szennyvizekből jelenleg is ki lehet mutatni a veszélyes anyagot.

Az amerikai mérgező anyagok felmérésével foglalkozó program (National Toxicology Program) vizsgálatai szerint a BPA a jelenlegi életmód és felhasználás mellett is kiválthat daganatos megbetegedéseket.

Állatkísérletekben a BPA-val mérgezett magzatok és fiatal egyedek a későbbiekben nagyobb valószínűséggel betegedtek meg mellrákban. A tudósok figyelmeztettek, hogy a gyenge összefüggés miatt az ember esetén nem bizonyítható, hogy azonos kapcsolat lenne.

Az aggodalomra okot adó vizsgálati eredmények miatt a csecsemők védelmével foglalkozó National Childbirth Trust civil szervezet arra kérte a döntéshozókat, hogy tegyék kötelezővé a BPA-t tartalmazó élelmiszertároló edények és üvegek címkézését, ezáltal biztosítva, hogy a fogyasztók megismerhessék a kockázatot jelentő termékeket.

([Health Canada](#), [globeandmail.com](#), [Food productiondaily.com](#))

A PFOS IGEN KIS KONCENTRÁCIÓBAN IS MÓDOSÍTTJA AZ IMMUNRENDSZER MŰKÖDÉSÉT

Amerikai állatkísérletek szerint a mindennapi cikkek előállításához elterjedten használt anyag a perfluoroktán-szulfonát a korábban feltételezettnél lényegesen alacsonyabb koncentrációban is egészségkárosító hatású.

A kísérletben alkalmazott adagok az amerikai népegészségügyi (NHANES) adatok alapján megfelelnek az emberi szervezetben kialakuló értékeknek. A vizsgálatok alapján kijelenthető, hogy egyes emberek immunrendszerének működése a PFOS jelenléte miatt zavart szenved.

Az anyag termelése az egészségügyi és környezeti kockázatok miatt jelentősen lecsökkent a gyártók önkéntes leállása miatt, azonban a lassú bomlás miatt a vegyület a mai napig megtalálható a környezetben és szervezetünkben is.

A PFOS-tal 28 napon át 5 mg/kg dózisban etetett hím egerek egyik fehérvérsejt-típusának, a falósejteknek a mennyisége a kétszeresére emelkedett, ennek a változásnak a szervezet egészére gyakorolt hatása napjainkig nem ismert. Az antitestek kialakulásáért felelős immunválaszok azonban mindkét nemből gyengültek a kezeletlen állatokhoz viszonyítva.

A kutatások alapján a magzati korban elszenvedett PFOS szennyezés hatására az állatok immunrendszere még a felnövekedés után is észlelhetően módosul, emiatt különösen fontos a magzatok védelme.

Vadon élő állatokban észlelték, hogy a jelentős PFOS és PFOA (perfluoroktán-sav: szintén emberi eredetű, az előzőhöz hasonló szerkezetű vegyület) mennyiségnek szerepe lehet az állatok súlyos megbetegedésében.

A vegyületnek a szervezetre gyakorolt hatásmechanizmusa még nem ismert. Lehetséges, hogy a PFOS egy, az egerekben különösen fontos szerepet betöltő folyamatot módosít, ebben az esetben az emberre gyakorolt kedvezőtlen hatás kialakulásának esélye csekélynek mondható.

A publikáció a Toxicological Scienceben [jelent meg](#).

([Environmental Science & Technology](#))

MIT TEHETÜNK A MELLRÁK KIALAKULÁSÁNAK MEGELŐZÉSÉÉRT?

A Health & Environmental Alliance és a CHEM Trust szervezetek kiadványt jelentettek meg a mellrák kialakulásának hatékonyabb megelőzése érdekében. Az ismeretterjesztő kiadvány az emberi eredetű vegyi anyagok káros hatásainak megelőzéséért létrehozott Chemicals Health Monitor program keretében készült.

A statisztikai adatok szerint életük során a nők 10 százaléka szembesül a betegséggel. A kockázatok csökkentése érdekében a kiadvány javaslatai között szerepel a zöldségben és gyümölcsben gazdag étrend kialakítása, az ökotermékek előnyben részesítése, a kockázatos vegyi anyagoknak (például rovarirtók, festékek, tisztítószer) való kitettség mérséklése. Fontos az is, hogy ha lehetséges ne naptejjel, hanem az árnyékos helyeken tartózkodással, illetve felöltözéssel védekezzünk a leégés ellen, és például ne használjunk műanyagdobozokat az étel mikrohullámú sütőben való melegítéséhez. Az sem árt, ha megkeressük európai parlamenti képviselőinket, hogy támogassák a hormonális hatású anyagok szigorúbb szabályozásának bevezetését.

A kiadvány a Chemicals Health Monitor honlapjáról [letölthető](#).

([Chemicals Health Monitor](#))

Kérjük, hogy a hírlevéllel kapcsolatos észrevételeit, illetve le- és feliratkozási szándékát a reach@levego.hu e-mail címen jelezze!

A vegyi anyag hírlevelet összeállította: Pál János

Készült a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetsége vegyi anyag kampánya keretében.

Pál János (LMCS), Dragos Tibor (MTVSZ), Simon Gergely

A régebbi hírlevelek a www.levego.hu/vegianyag címen érhetőek el.

A témában további hírek és információk találhatóak a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetségének közös vegyi anyag honlapján:

www.vegviareakcio.hu